

Tweede interview met JOSE OTO ESQUERRA

Datum : woensdag 22 mei 1985

Plaats : Op het land dat in 1933 van de Duke de Solferino onteigend werd. Deze grond bevindt zich op de weg naar Monzon, halverwege de afslag naar Binaced, aan de rechterkant naar boven. Uitgestrekte landerijen (1400 ha?), een gedeelte daarvan is een kollektief geworden van de Juventudes Libertarios. Deze hebben van de opbrengst boeken aangeschaft die in het Centro Obrero opgeslagen zijn, gelezen en besproken in het ateneo libertario en verbrand door de fatchas. Voor vorming en opvoeding hadden ze de meeste angst.

Jose heeft in 1933 bij de grondverdeling een stuk grond (een paar uit elkaar gelegen lapjes) te pakken gekregen. Vrij snel na de oorlog keerde hij terug, waardoor hij, in tegenstelling tot de gelijkwidenen of de gevluchten een beroep kon doen op z'n eigendomsrecht. Zegt dat hij nu miljonair is omdat z'n grond miljoenen pesetas produceert per jaar. Heeft hier gerst en graan, amandelbomen, druiven, vijgen. Een caseta naast zijn land werd door de kollektivisten "Seisdedos" genoemd in navolging van de grote man in het verzet van Casas Viejas. Nu in handen van een super-fascist. Het interview vond plaats onder een boom op zijn land en in de schaduw van het huisje van de fascist.

Van 1933 tot '36 werden deze gronden kollektief bewerkt, de opbrengst bleef eigendom van de individuele eigenaar. Van '36 tot '39 zowel bewerking als opbrengst kollektief; nadien werd de grond van de afwezigen verkocht. Ook degenen die aanwezig waren moesten voor het bezit van de grond gaan betalen. Een afbetalingsregeling van 40 jaar. Jose heeft nu afbetaald en is eigenaar.

Het land strekt zich uit van de weg naar Monzon (zie boven) tot aan het kanaal van Zaidin en wordt aan de andere kant begrenst door de carretera naar Esplus. Monte Porquet, nu grootgrondbezit, bevindt zich aan de andere kant van deze carretera.

Al het land van de Duke de Solferino, uitgestrekte landerijen zoals op de weg van Binaced naar Monte Julia, is gekollektiviseerd geweest. Het irrigatiesysteem voor deze, tot dan toe onbewerkte grond, is aangelegd door de kollektivisten: zowel een kanaal als een deposito. Verder een modelboerderij voor de schapen en koeien.

Interview OTO 2

V : Jose, kun je uitleggen waar we zijn, op welk land?

O : We zitten hier op het gedeelte van de Vallestares de la Vista, dat vroeger eigendom is geweest van de Duke de Solferino, in percelen verdeeld is en nu prive-eigendom is.

We leven hier nu eenvoudig, maar toch geeft 't me voldoening, omdat we hier begonnen zijn met een einde te maken aan de uitbuiting van de ene mens door de andere, in een systeem dat we conservador-liberal kunnen noemen. (vrij conserveren/behoudend liberaal?)

Mijn ideeën zijn libertair, maar de maatschappij gaat zover niet. En je moet je ideeën zover mogelijk in de praktijk brengen. Misschien is het een fout in mijn denken, maar ik zie het zo.

V : Kun je uitleggen wat er vanaf 1933 met deze grond zoal gebeurt is?

O : Er staat hier een huisje op het land dat we toen het "hutje van Seisdedos" noemden. Omdat we kontakt hadden met Casas Viejas en Asturias (juli 1933 opstand in Casas Viejas in Andalucia -Media Sidonia zo heet het nu- en 1934 Asturias opstand van de mijnwerkers) We leefden in een klimaat dat daarnaar verwees, ondermeer door het verzet tegen de Guardia Civil van ons, tot aan de nacht dat we er vandoor konden gaan. Een paar wisten (in '33) naar Lerida te ontsnappen, daar werden ze opgepakt en naar Jaca vervoerd. En dat is het bezit van het "hutje van Seisdedos" zoals we dat noemden.

V : Wie zijn wij?

O : Dat zijn alle mensen die in dat verzet gezeten hebben in 1933, 1934.

V : Dit land was gekollektiviseerd of wat?

O : In 1936 stond dit ter beschikking van iedereen. We bewerkten dit land, 800 ha kollektief, verdeeld over 200 companeros.

V : En voor die tijd?

O : Tot aan 1933 was het bezit van de Duke de Solferino. En van 1933 tot 1936 werkten we samen om irrigatiekanalen en wateropslagplaatsen aan te leggen, om de grond te kunnen bevloeden, tot het huertas zouden zijn. En dat zijn het geworden.

En toen kwam 1936 en gebeurde wat moest gebeuren: deze gronden werden gekollektiviseerd.

In kollektiviteit hebben we 13 maanden kunnen leven totdat de invasie van de fascisten kwam.

V : We hebben hier ook terreinen van de Juventudes Libertarios gezien.

O : Ja dat klopt. Hier vlakbij ligt de zg. Coto Social. Die diende om met de opbrengsten van de verkoop van produkten kranten, tijdschriften en boeken te kopen die we naar het Centro Republicano brachten. Dit begon in 1933.

Deze club cultural begon deze "Coto Social" toen en duurde voort tot 1936 totdat de oorlog alles vernietigde. Toen kwam dus de oorlog, waarin we mishandeld en vernietigd werden. Onmenselijk was die op een bepaalde manier.

V : Al het land waar we nu op uitkijken was toen gekollektiviseerd?

O : Alles. Alle 800 ha. van de Duke de Solferino zijn tot de kollektiviteit overgegaan. Tot aan de 200 companeros toe zijn we in kollektiviteit gaan leven.

V : Wat gebeurde er met het land toen de fatchas kwamen?

O : Dat is een goeie vraag: degenen die eenvoudigweg naar Barcelona wisten te ontkomen, werden behandeld als vijanden van dat wat de fascisten probeerden op te leggen. Zij werden onteigen. We hadden de garantie gekregen in 35 jaar het van Solferino opgekochte land terug te betalen. Zij onteigenden het terrein wat gedurende 5 jaar door ons bewerkt was en zij zeiden de overige 30 jaar te willen betalen. Wat niet waar was, want ook degenen die gefusilleerd of gevangen genomen waren moesten blijven betalen alsof het nog hun eigendom was. Ondertussen hadden zij het in eigendom genomen, als oorlogsbuit, de buit van de vijand gewonnen, volgens hen.

V : De vijand van jullie ...

O : Dat zijn de mensen die nu al de stukken land opgekocht hebben, de rijken van nu, die niets van de kollektiviteit moesten hebben, wilden alleen hun prive-eigendom vergroten.

V : Met betrekking tot de prijs van de grond.

O : Zij betaalden niets .De prijs van 50 ha.was toen vastgesteld op 3000 pts; dat was het perceel dat per persoon was toebedeeld. Zij betaalden hetzelfde bedrag verdeeld over 32 jaar. Dat betekent dat ze ongeveer 100 pts per jaar betaalden.

-----gebleven bovenaan blz 4-----

Dit was allemaal gestimuleerd door de Sociale Agrarische hervormingen t.t.v. de Tweede Republiek (1931-1936 H.). Maar ten tijde van de Burgeroorlog erkenden wij deze wetten niet.Hollander of Spanjaard, allemaal dezelfde rechtendie niet gebaseerd waren op een institutie.Het was geen soociale hervorming,geen wet,niets. dat waren de antikiteiten die we achter ons gelaten hadden.In het proces van kolonisatie,zoals we dat toen noemden was het onbelangrijk wat wij aan wie,wie wat aan ons gaven.Het was onbelangrijk of het parlement Spaans of Hollands was.Het enige wat telde was koloniseren.Laater werd er onteigend of toegewezen, net zoals zij dat wilden, waar zij het meeste belang bij hadden.

V: Wat gebeurde er preecies tijdens franc, werden de terreinen verkocht of zo..?

O: ja, ze verkochten hetpaleis van Solferino,dat eigendom was van de bezitters van de percelen. We hadden dat in gebruik genomen omdat we het nodig hadden voor vergaderingen en als opslagplaats van produkten. Bovendien was het ons theater, de filmzaal en het concertgebouw, het rekreatiecentrum van de jeugd.De fachas onteigenden het en verkochten het aan iemand uit Fraga en die verkocht het weer aan Zagarra. Maar dat is natuurlijk belachelijk, want nu wilde gemeente dat weer van Zagarra kopen. Ik heb al een paar keer gezegd dat het paleis aan niemand verkocht kan of mag worden, behalve door de eigenaars van de percelen. Het is van ons.Dit is een aanval,een roof.Maar nu we in een democratie leven, met al zijn fraudes, iedereen kan maar kopen en verkopen wat hij wil. We hebben nog steeds niets in te brengen. Bovendien zijn we met heel weinig. Velen zijn vermoord, anderen zijn naar Frankrijk gevlucht of overleden, nee, we zijn met te weinig. En het zal gaan zoals zij willen.

V: En met die terreinen?

O: Die kunnen we niet meer terug nemen. Alles is op schrift gesteld en aan prive-eigenaars verkocht. Die kunnen we nooit meer terug krijgen.

V: Dus de mensen die in Frankrijk zijn..

O: ... die kunnen de reglementen die er opgesteld zijn, ze kunnen zelfs niet meer tegen deze maatregel in beroep gaan. Want na 40 jaar is er een hele generatie overheen gegaan. De kinderen hebben vaak geen zin meer in het land, sommigen werken in de industrie, anderen hebben gestudeerd, zijn onderwijzer geworden. Die hebben geen belangstelling meer voor de problemen van sociale hervorming van de spaanse landbouw.

V: Mensen ondernemen hier dus niets meer tegen?

O: nee, zelfs niet de 9 of 10 leden van het Centro Obrero die er nog over zijn reklameren tegen de onteigeningen. Dat doen ze niet.

V: Kun je uitleggen wat er op de eerste dag van de revolutie gebeurde?

O: Dat kan ik in vier woorden vertellen en dat zijn de volgende: de nacht tevoren was er pas een volledige bewaking door ons ingesteld, omdat we niet dachten dat de opstand van de militairen in Marokko voor ons eniggevolg zou hebben. Alle jongeren van Albalate waren in het Centro Obrero in het dorp bijelkaar gekomen. Hier werden maatregelen getroffen om alle strategiese punten van Albalate in te nemen. De burgemeester zei dat dat niet nodig was omdat hij het dorp onder controle haden dat de Guardia Civil in de kazerne bleef. En hij zei dat er een pakt gesloten was met de fascistien waarin gesteld was dat er in dit dorp niets zou gebeuren. We waren dus op ons dooie akkertje begonnen met het zaaien van witte bonen op de Weg van de Heer, zoals dat terrein heette (?). Toen we om een uur of twee Albalate naderden, daar waar nu de diskotheek staat, hoorden we wat jongens vanuit de klokketoren ons iets toeroepen. We waren hierdoor gealarmeerd en toen hoorden we dat ze een compagnero gearresteerd hadden en dat ze op de hoeken vande straten deoorlogsvlag hadden uitgehangen en dat er wat compagneros naar Monzon gegaan waren en naar elders en dat aan deze situatie een eind gemaakt moest worden. Ik ben met de arts, die toen leider van dereublikeinen was, en nog twee chicos naar Almacellas gegaan. Het was twee uur s'middags en voor middernacht kwamen we er aan. We hadden zo'n 60 km gelopen. En daar was een verschrikkelijk vuurgevecht om de kerk aan de gang en wij wilden proberen buiten de handen van dat dorp te blijven omdat we niet goed wisten wat er aan de hand was. We verscholen ons toen in een stapel hout (in hooischelven) vanwaar we het geheel konden gadeslaan. En toen we de volgende dag enige kompagneros voorbij zagen gaan, de een met een jachtgeweer en de ander met een dachten we: jesus, dat zijn de onzen. "hierheen, we zijn uit Albalate". en toen brachten ze ons naar het komitee. Dat belde naar Binefar en van Binefar naar Albalate, waar zowel de benzinepomp als de telefoon in onze handen waren. Bij de benzinepomp werd de brandstof voor alle dorpen in de comarca gedistribueerd en die zou nu voor de manoeuvre gebruikt worden. Want het was normaal dat de groep militanten uit Monzon naar Albalate ging om de fascistien te verdrijven. Die trokken zich terug en verscholen zich in de toren. Daar vond een vreselijk vuurgevecht plaats. Toen werden er wat blikken benzine aangevoerd om de deur van de kerk in de hens te jagen. En toen ze dat zagen hingen ze de witte vlag uit en vertrokken in de rook. Zo verliep deze strijd.

V: En toen? Het dorp was van jullie...

O: Het dorp was in onze handen en die kans grepen we aan. We kozen een komitee de enlace, een verbindingskomitee. een oorlogskomitee en een komitee comarcal en dit laatste was omdat we nu bevrijd waren en verdeeldheid moesten zien te voorkomen; we waren bereid tot samenwerking met andere dorpen.

V: Wat is een komitee de enlace?

O: Dat was een komitee dat de koordinatie verzorgede van alle informatie uit de comarca. Dat wil "enlazar" zeggen: vormde een verbinding naar alle richtingen. En de comarcal, het komitee comarcal,

dat funktioneerde bijna overal gelijk, maar had overal haar specifieke taak te volvoeren. En toen het komitee comarcal werd opgericht, was dat net als het komitee de enlace voor de hele comarca. Nadat de dorpen bevrijd waren werd het komitee het bestuur van de koopratie en de kollektiviteit en kwam er eenzelfde bestuur voor de kollektieven in de hele comarca. Dit duurde tot het eind van de oorlog. Er waren hier geen wapens, er was niets. Er waren er die in dienst moesten, want ook hier was een oorlogsprogramma van kracht en velen bleven heel lang in dienst omdat de oorlog nog niet afgelopen was. Want we moesten ze tegenhouden anders zouden we er allemaal aangaan.

V: En vergaderingen, werden die gehouden?

O: Ja, ja. Vanaf de bevrijding van het fascisme in Albalate waren er iedere dag vergaderingen. Er ging geen dag voorbij zonder een vergadering in el palacio. Daar werden de besluiten genomen. vergissingen worden natuurlijk altijd gemaakt. Want er werd bijvoorbeeld vlees onder een aantal verdeeld, bijvoorbeeld aan ouderen en kinderen ne dan was er wel iemand die vond dat dat ten koste ging van de sterkeren. En daar kan je kritiek op hebben: waarom werden deze fouten niet gekorrigeerd? Maar er was gewoon niet meer. En het belangrijkste was een economie te creëren om de oorlog te ondersteunen en om te overleven. Want het zou heel hard worden. Het bestuur moest rigoreus te werk gaan. Ieder zijn rantsoen en verder geen gemor. En iedere dag was er wel een discussie om haar beter te doen functioneren.

V: Daar waren mannen en vrouwen bij?

O: Ja, mannen en vrouwen gelijk.

V: Wat gebeurde er met het geld?

O: Ja, met het geld. Daar waren we altijd al tegen geweest, want, zeker toen we wat vrijer konden denken vonden we dat geld het grootste kwaad was dat de mensheid vernietigt. Het geld prostituteert alles, maakt alles tot hoer, korrumpert en vernietigt alles. En iemand die ineens een miljoen pesetas in zijn schoot geworpen krijgt moet wel heel erg sterk in zijn schoenen staan; hij zal proberen je vertrouwen met geld te kopen. En dat hebben we altijd gedacht en zo denken we nog steeds. Geld bestond toen niet meer. Er bestond een gemeenschappelijke voorraad en een gezamenlijke inspanning, maar niets van geld.

V: En ieder kon nemen wat hij nodig had?

O: Nee. Het komitee had de controle erover en wist welke de behoeften van iedere familie waren. Er zijn daar drie hemden nodig, want zij zijn met zijn drieën en geen vier. en die heeft een kilo brood nodig en zo. Een controle met het doel dat niemand meer kreeg dan hij nodig had.

V: En als er iemand was die niet kon werken?

O: Dat maakte niets uit, want we hebben altijd vastgehouden aan het principe: "ieder voor allen, allen voor iedereen". Als er iets voor iemand onmogelijk was, dan moest die geholpen worden. Die moest hetzelfde hebben als alle anderen. Maar mensen konden niet op kosten van de gemeenschap werken als ze niet wilde werken. Dan moesten ze zich aanpassen of vertrekken. Het gedrag diende korrekt te zijn.

V: Hebben jullie geen andere vorm van geld gehad, bonnen of zo?

O: Nee, gedurende het eerste jaar hadden we geen enkele vorm van

geld. Daarna waren er wat kleine groepen die verbonden waren met de kooperatie van de kollektiviteit, die hun produkten aan de voorraad toevoegden en daarvoor bewijzen, waardepapieren nodig hadden. Enn die bewaarden ze als een bewijs, zoiets als een cheque. Ik ging bijvoorbeeld iedere dag honning haleen voor de kooperatie en daarvoor kreeg ik een bewijsss

V: Wat hebben jullie met het geld gedaan?

O: Alles verbrand, alles wat biljetten was hebben we verbrand. Ook al het geld dat er in het gemeenthuis lag hebben we op het plein verbr.

V: Hoe werd de hoogte van de "inkomsten" bepaald en hoe was de verdeling tussen mannen vrouwen?

O: Iedereen was gelijk en kreeg evenveel. En loon bestond er niet. Degene die harder kon werken, dieweekte harder uit eiligen will zonder dat iemand hem daartoe verplichttte. En a:::ls er iemand op een bepaald terrein meer talenten had dan een ander, stelde hij ook die ter beschikking aan de gemeenschap. Iedereen droeg bij wat hij had, wat hij kon, wat hij wilde . En zo funktioneerde het.

V: Veranderde het leven van mannen en vrouwen op het gebied van werken en vrije tijd etc?

O: Si, si. Hier werd ook de vrije liefde toegepast.

V: Wat betekent dat?

O: Het was een systeem dat... als een man zich aangetrokken voelde tot en vrouw, of een vrouw tot een man, dan was iedereen vrij om te kiezen. En ik heb ergens gelezen, dat dat op een bepaalde manier zinvol is, dat het een bepaaldezijn heeft: als een man van een vrouw houdt, dan houdt hij er niet van twee en als hij er van twee houdt, houdt hij van geeneen. En dat geldt voor vrouwen ook [als ze van een houdt, houdt ze niet van twee. Maar het is heel normaal dat iemand en partner zoekt die hem heet meeste bevalt.

Vanamor libre, watkan ik er van zeggen.. ik heb een kompagnera gevonden waarven ik hield ,waarmee ik doorgegaan ben en waarvan ik nog steeds houd. We hebben een leven gehad waarin we trouw gebleven zijn. Niemand op de wereld kan van twee tegelijk houden. Maar niemand ter weeld kan ook trouw blijven. Als er een meisje voorbijgaat op de manier van: ik wil geholpen worden, dan bega ik in gedachten de zonde... maar dat is voor iedereen zo. Maar dat is minder belangrijk dan dat je dat ook echt doet.

V: deze vrije liefde bestond niet alleen maar omdat de cura ervandoor was gegaan?

O: Nee, want in de maatschappij die wij voor ogen hadden zou de cura nieet eens bestaan evenmin als een sekretaris om een burgerlijk huwelijk te sluiten, nee, nee. Als mensen van elkaar hielden, hielden ze van elkaar, daarvoor is geen cura nodig. Er zijn echtparen die nog steeds zo leven, in Frankrijk. Zij hielden van elkaar, zijn bij elkaar gaan wonen, samengaanleven en doen dat nog steeds, heel gelukkig. Ze hebben kinderen gekregen en zo. Ik zie dat als heel normaal, niets vreemds aan. Je hebt geen cura, sekretaris of rechter nodig. Als je van elkaar houdt, op elkaar gessssteld bent, dat is een beslissing van jezelf.

-----korte onderbreking-----

deze benut hij om zijn zondige gedachten in de praktijk te brengen: je hebt mooie ogen, mooie borsten, je bent jong en sterk en is het waar

dat als vrouwen ongesteld zijn ze blond haar krijgen, wil je me zoenen, mag ik jou zoenen? Heb hem uitgelgd dat vrije liefde een keuze moet zijn van beide partners.

V: Veranderde tijdens de revolutie iets aan het werk van de vrouwen?

O: Nee, Albalate heeft altijd een bepaalde produktie gehad waarvoor de vrouwen zorgden, bij. vlasplukken, bieten verzorgen: kappen, schoonmaken en zo. Dat wil zeggen dat vrouwen net zo goed op het land werkten. En ook nu nog: er zijn nu werkplaatsen en andere zaken waarin vrouwen werken, waarvoor ze niet naar het land gaan, er zijn machines die door hen bediend worden. Maar vroeger gingen ze naar het land net zoals wij en werkten de 8 of 10 of 15 uur die wij ook werkten.

V: Wie maakte het eten dan klaar?

O: Maaltijden waren toen anders, meer om geen honger meer te hebben. We namen mee naar het land wat we voor het eten nodig hadden: wat kabeljouw of wat vlees, dat was toen heel normaal: je at op het land en dan weer terug aan je werk. En de vrouwen onder dezelfde omstandigheden als de mannen.

V: Waren er openbare eetzaalen?

O: Nee, nee. In die korte tijd dat de oorlog hier was, was er geen tijd om die te ontwikkelen. Maar voor mensen van buiten het dorp was er wel een. Maar voor de rest moest iedereen thuis eten. En de gagaarkeuken voor mensen van buitenaf werd ontwikkeld om niemand uit het dorp overlast te bezorgen. Maar deze gaarkeuken werd gedraaid door de kooperatie van de kollektiviteit. En de buitenstaanders waren vooral milicianos uit Lerida en Barcelona die met verlof van het front kwamen. Ze kwamen uit Madrid en zo en dan onderweg in Albalate eten. Omdat er nauwelijks treinen of vrachtwagens waren moesten ze van dorp naar dorp lopen om op de plaats van bestemming aan te komen.

V: Hoe verliep de dag in de kollektieven?

O: Dat was afhankelijk van de bezigheden op het land. In de oogsttijd moest je s'morgens vroeg beginnen endan tots'avonds laat. Er moest fruit geplukt worden, alles en het was oorlog. We gingen s'morgens om 6 uur weg en als het een beetje mee zat kwamen we om 8 uur s'avonds thuis. En daartussen waren we op het land in de zon, het was een hele opoffering, maar we wilden zo goed mogelijk zoveel mogelijk produceren. Dan vertrokken er ook nog karren met suikerbieten om 10 uur s'avonds naar Monzon met 2000 kg suikerbieten en met muilezels, want er was geen transport met vrachtwagens, dat was ook een opoffering. Je was van de 24 uur 18 uur aan het werk, een bovenmenselijke inspanning, maar het moest gebeuren. Toen de fachas in Albalate kwamen troffen ze een suikervoorraad van 6000 kg aan, in de z.g. Almacen Comarcal die hier was. We hadden een ruilhandel met Barcelona en met andere streken die die produkten hadden die wij nodig hadden. En omdat er geen geld meer bestond hadden we deze ruil. Voor hemden, voor schoenen, voor broeken enzo, hadden we suiker of bonen of graan of meel als ruilprodukten. We hadden toen geen vaste werktijden. Iedereen werkte zo hard als die kon.

V: En na het werk?

O: Dan waren er vaak vergaderingen, of in de openbare eetzaal, of in het palacio. Soms waren er gsten in de eetzaal en dan gingen we naar het paleis. Dan werd er gesproken over datgenen water goed verlopen was, over de fouten en over hoe we die zouden kunnen verbeteren. Want

er valt natuurlijk steeds wat te verbeteren. Hoewel er natuurlijk ook wat slechtere discipelen bij waren die dat probeerde te voorkomen; zij probeerden steeds dwars te liggen. En dat kan niet. In die strijd tegen de fachas moest je je korrek gedragen. En zo waarend die vergaderingen voor ons ook een school. Iedereen, mannen en vrouwen die wilden, waren op deze vergaderingen.

V: Hoe werden de besluiten genomen?

O: Dat was een besluit van de meerderheid, zoals al eerder. Dan was het van: morgen moeten er bijvoorbeeld bilietten gerooid worden en dan moeten er 10 tot 15 kg meer zijn dan vandaag. Dan werd er om vrijwilligers gevraagd, om mensen die zich deze opoffering wilden getroosten. En over het algemeen werd er dan geroepen: ik, ik, ik, en die kregen dan het ekstra werk van morgen. Ik heb het altijd als een opleidingsschool gezien, deze dagelijkse vergaderingen.

V: Als je aan deze periode terugdenkt, zijn er dan dagen of periodes geweest die je het belangrijkste vindt?

O: Nee; hier komen we bij de konklusie: we leefden in een periode die van zeer korte duur was, een periode met heel veel agitatie en met heel veel veranderingen, die in vele gevallen door de praktijk gedwongen waren. En de eerste dag was niet belangrijker dan de dagen die erop volgden. Ze waren allemaal even belangrijk, iedere dag betekende het verbeteren van de fouten van de vorige dag, betekende weer een stap vooruit.. En er waren geen ongelukkigen, meer of minder bevoorrechten, ieder was gelijk..

V: Er zijn mensen die me verteld hebben dat de periode na de vernietigingen door Lister belangrijker is geweest dan die ervoor.

O: Nee, dit was een wanhoop, deze vernietigingen, ze maakten ons woedend. Dat deze mensen, die zich anti-fascisten noemden, dat die het werk verwoestten, dat wij als het meest ideale en reële op de wereld zagen. We waren woedend op deze manier, zo makkelijk, om dit te verwoesten. Ik weet het waarom niet van deze vernietigingen door Lister of de Campesino, maar ze hebben zich aan de vijand verkocht, wat ze gedaan hebben is fascisme. Als we de maatschappij niet omgevormd hebben, is het omdat ze ons dat niet toestonden. Iedereen kan bedenken hoe je het beste de grond bewerkt, maar dat toestaan, ho maar.

V: Kun je je herinneren hoe de dag verliep toen de kommunisten kwamen?

O: Ik was die dag in een groep met Melchior. Met hen namen we de Torre Fleta in (een huis waar Fleta gewoond heeft als cacique; Torre is het huis en de landerijen). En daar leefden we met nog 6 kompaneros. En iedere dag kwamen de kapiteins of andere leiders van de kommunisten en die vroegen: waar is de chef van het komitee? En toen was er een oude man, die onze kleren verzorgde en eten kookte en zo, hij is nu dood, en die riep: die is er niet, die is ontsnapt. En ze gingen weer weg... Uiteindelijk hebben ze ons toch gekregen; ze hebben ons naar huis gestuurd. De meesten van ons moesten toen in dienst en toen kwamen binnen enkele maanden de fascistten.

V: Wat hebben de kommunisten precies gedaan toen ze kwamen?

O: Wat ze in concreto gedaan hebben is ten gunste van het fascisme. Ze hebben alles weer aan de vroegere eigenaars teruggegeven, aan de caciques, net als fascistten. Alles wat kollektief bewerkt werd: hier, pak aan, dat is van jou. En binnen korte tijd kwam het fascisme en toen werd de zaak gekonsolideerd. Het kommunisme is

begonnen met de revolutie ongedaan te maken.

V: Maar hoe hebben zedat precies gedaan?

O: Het was een invasie[ze installeerden hier een bataljon van 800 tot 1000 man met wapens. En ze moesten op zoek naar alle mannen uit het dorp en ons opsluiten. We hadden bijvoorbeeld Miguel Chueca en die is in Caspe veroordeeld. Hij was de jefe vande kollektiviteiten in Aragon. Alleen door de pogingen van Durruti (?) die was toch al dood?H?) werd dit niet uitgevoerd en werden er niet meer ter dood veroordeeld. Wat dekollektivisten deden was vluchten en ons bij de troepen, de onze, aansluiten, want dekomunisten bewaakten het dorp en de hele achterhoede, het hele achterland.

V: Alle kollektivisten waren gevlucht, maar devrouwen en kinderen?

O: Ja, die vluchtten naar Barcelona, gingen naar Frankrijk, kwamen weer terug, gingen weer weg... Jahet was een tijd waarin een grote verplaatsing van mensen plaatsvond. Maar er was geen tijd meer om de kollektieven op te bouwen. Ook gingen vrouwen naar het front om voor de mannen te zorgen. Daar was geen enkele organisatie meer, alleen maar de gewone oorlogschaos.

O: Het was afgelopen met vergaderen en zo toen de kommunisten kwamen. Er kon nergens over gesproken worden en zij beslisten alles. Ook de komitees ontbonden ze, ook dat in Caspe.

V: Wat gebeurde re met de besturen van de dorpen?

O: Zij plaatsten een aantal semi-fascisten in de gemeenteraden, die weer net zo gingen funktioneren als vroeger. Er zijn er ook een heleboelgebleven toen franco kwam. En zij profiteerden van de goederen die wij geproduceerd hadden en in voorraad hadden. Ze verkochtenbijvoorbeeld het graan op de zwarte markt en verdienden goud. Of er kwam iemand zeggen [dat is van mij. Dat zijn nog steeds de rijken van dit dorp.

Het kommunisme heeft dit op zijn geweten: zze hebben nog nooit begrepen wat sociale vooruitgang is, wat socialisme of kommunisme is. De eerst stappen zetten ze wel, de revolutie, maar daarna? Waarheen?